

Kiállítási napló

Egy világjáró itthon

Bizonyára sokan emlékeznek a hetvenes évek elejének művészeti nyitására, áttörési kísérleteire. Azokra az időkre, amikor izelgetünk és tanultuk a félig magyar, félig olaszosan, franciásan, angolosan csengő művészneveket. Először Amerigo Totét, akit aztán könnyezve Tóth Imreként temettünk, Victor Vasarelyt, akinek immáron két állandó kiállítása van hazánkban, André Kertészét, aki a fotográfusok úttörője volt a hazafelé vezető úton is, Nicolas Schöfferét, aki immáron nemzetközi kinetikus szemináriumokat mecénál szülővárosában, Kaloocsán, Pierre Székelyt, aki a közelmúltban ajánlotta fel, hogy szobrot készíts Szegednek az 1941-es egyetemi Hamlet és tragikus sorsú ifjú színreállítói emlékére. A nevek hosszan sorolhatók, az elszakadt szálakat újrakötni sokakban él jószándék, akarat, tehetség.

A József Attila Tudományegyetem két friss példával is szolgált a közelmúltban. Esteban Fekete grafikusművész különleges fametszeteinek tárlatával, és most az aulában Paul Almásy fotóriporter Bejárta a világot című kimagasló anyagának bemutatásával. Nevével jószerevével először az 1982-es Tisztelet a szülőföldnek című tárlaton, a külföldön élő magyar származású művészek seregszemléjén találkoztam. Az érdeklődés felkeltését követően az átúto hazai sikert az idei tavaszi fesztiválon rendezett tárlata hozta meg az idős mesternek. Az anyag válogatása most Szegedre érkezett, dícséretes gyorsasággal.

A nyár elején Kanadában jártam, alkalmam nyílt találkozni az emigráció sok, és sokféle képviselőjével. Az elzárkózóval éppúgy, mint az ellenséges érzelművel, a lekezelően nagyképűvel csakúgy, mint az őszintén érdeklődővel, a döntését lépten-nyomon igazolni igyekvővel és a találkozásokat keresővel. Egyre többen ismerik fel, hogy magyarságukat nem akkor őrzik, ha elszigetelődnek, hanem ha keresik a kapcsolatokat. autonómiájuk megtartásával készek az együttműködésre. Mert egyre kevesebb a hazából kimentett himzés, kerámia, az élő kapcsolatokat nem pótolhatják a néma tárgyak. S nem lehet véletlen, hogy a világhírű sem tagadtatta meg Amerigo Tottal a fehérvárcsurgói templom csöndjét, hogy Vasarely op-artjában a pécsi vásárok kaleidoszkópjainak emléke éppúgy benne rejlik, mint korunk számítógépes módszerei, hogy Schöffer kinetikus fényjátékaikat Kalooca régi pislakolásai is ihlették. S tagadható-e, hogy művészetükkel a nemzet kultúra, a magyarságtudat is gazdagodik, színesedik. A hetvenes évek végi nagy nyitást követően egyre-másra térnek meg hazai kikötőbe a világ más pontjain élő művészek, mert — Marosán Gyula, Torontóban élő festőművész szavaival élve — az igazi megismerés mégiscsak a szülőföld itélete.

Most a Franciaországban élő Paul Almásyval, vagy ahogy 1906-ban Budapesten anyakönyvezték, Almásy Pállal ismerkedhetünk meg. Egy rendkívüli képességű és felkészültségű ragyogó fotográfussal, akit — bár politikai tudományokból doktorált nyugat-európai egyetemi tanulmányait követően — a művészetek fővárosa, Párizs vonzott a húszas évek végén S rabul ejtette

a modern világ egyik nagy csodája, a fényképezőgép. Így vált a fényképes újságírás, a dokumentum- és riportfotózás nemzetközileg elismert tudósává és világ-szerte tisztelt művészévé. Ha csak kiállításainak címeit rakjuk sorba 1952-től mostanáig, támpontot kapunk emberi jelleméhez, érdeklődési köréhez, elkötelezettségéhez: Amerika gyermekei (1963), Az emberi sors (1964), Az ember napjaink életében (1964), Jamaica ifjúság (1977), Az emberek (1977), A kéz és nyelve (1979), Falusiak, atyafiak... (1980), Világjárás nyolcvan képből (1981), Dél-Amerika (1982), Kivéve Mongóliát (1985-86). Bejárta a világot, a Szaharát és az indokinaí falvakat, fotózott Océánia szigetvilágán és az Észak Sarkkörön túl, dolgozott az UNESCO-nak, a WHO-nak, a Nemzetközi Munkajogi Szervezetnek, készített fotódokumentumokat a kábítószerfogyasztásról, a szibériai tudományos kutatásokról, Dél-Afrika faji problémáiról.

Mostani tárlata bepillantást enged abba a kikeristályosodott, tiszta alkotói világba, melyet hosszú éveken át egy Rolly-Flex géppel épített következetes és tervszerű program nyomán a földkerekség gondjairól és tovasuhanó örömeiről, halmozódó ellentmondásairól és pontosan megragadott, jellemző történéseiről. Vérébeli riporter Almásy Pál, akit mindig és mindenütt az ember érdekelt, elsősorban a szenvedő, a meggyalázott, a megfélemlített, a szegénységre ítéltetett és jobb sorsra érdemes ember.

Mostani tárlata bepillantást enged abba a kikeristályosodott, tiszta alkotói világba, melyet hosszú éveken át egy Rolly-Flex géppel épített következetes és tervszerű program nyomán a földkerekség gondjairól és tovasuhanó örömeiről, halmozódó ellentmondásairól és pontosan megragadott, jellemző történéseiről. Vérébeli riporter Almásy Pál, akit mindig és mindenütt az ember érdekelt, elsősorban a szenvedő, a meggyalázott, a megfélemlített, a szegénységre ítéltetett és jobb sorsra érdemes ember.

Együttérez az élet perifériájára taszítottakkal, s van ereje, hogy ironikus képekben szembesítse az alakoskodó hatalom megnyilvánulásait. Döbbenetes erővel hatnak a halált megörökítő fotók: az indiai utcán heverő élettelen kislány, a halottégetés drámai kockája, a fölraflatoltott apáca és az öröklétre szenderült törzsfőnök. Ugyanakkor csodáltam, micsoda főlényes esztétikai érzékkel és szakmai tökélytel teremt faktúrákat, s mögötte tartalmat; micsoda jellemző erővel kapta lencsére a nyalókát szopogató, szakadt kolumbiai kislányt, a chilei földesúr bórsallangos, sarkantyús csizmáját, a dél-afrikai szépséget, a paraguayi adóhivatalban egymással szemközt ülők lábait, a riói domb két oldalát, vagy a portugál halász tengerparton gubbasztó fekete övegét...

Almásy képei között örömteli a felismerés: ismételtlen bebizonyosodik, a korszerűség nem stíluskérdés, nem a mindig újat hajszolás, hanem az érvényes igazság, a humánus elkötelezettség, a szakmai főlény, és a kikezdetlen tehetőség. A mester úgy képes konkrétságában tetten érni az időtálló általánost, hogy mentes minden izzadtság-szagú akarattól, minden kímódolt szándéktól. Ezért vagyok abban biztos, hogy életműve azon túl, hogy egyetemes érték, hazai kultúránk és egész futó-túránk kitorolhatatlan része, mértékadó teljesítménye.

Tandí Lajos

Antológia

Nyugat-Európában, illetve a tengerentúlon élő magyar írók műveiből állított össze kötetet a Szépirodalmi Könyvkiadó. A most megjelent Két dióhéj című pró-

zai antológiában többek között Domahidy András, Ferdinandy György, Határ Győző, Tűz Tamás, s az 1984-ben elhunyt Szabó Zoltán egy-egy írása olvasható.

„Paprikás” családok

Az eseményekkel egy időben hallottam a hírt, nemrég zárult a Szegedi Paprikafeldolgozó Vállalat családi tábora. Az idei kísérleti, próbaév volt. És természetesen a terápia a Tisza-parti városban sem mondta le. Barkos Beáta, a „paprikások” közművelődési előadója, a tábor szervezője is csak a tudósításokból értesülhetett a prágai kongresszusról, annak dilemmái mégis jelen voltak a kísérletben.

Jelentkezés alapján hat család; üllésiek, rószeiek, kistelekiek töltötték együtt két hetet. A szervezők úgy gondolták, ahhoz, hogy valaki normálisan tudjon dolgozni, helyén kell lenni a lelkének. És a család kohéziója kisugárzik a munkahelyre. Ezt belátva az anyagi áldozatot sem sajnálta a paprikafeldolgozó. (Tízezer forinttal járultak a táborhoz.)

Mik derültek ki? Családon belül sem ismerjük egymást, saját magunkat. Nem vesztjük tudomásul a másik szokásait, nem respektáljuk kedvteléseit. Sőt időnként azon vagyunk, miként tudjunk a legjobban elrontani társunk szórakozását. És nyomban idegesek leszünk, ha mondjuk egy szerepjáték keretében viszontlátjuk hibáinkat, Indulataink, kirob-

Ki venné a bátorságot, hogy családi perpatvarokba ártsa magát? A látványos, sokszor a tettegességig fajuló veszekedések magafeszültségét ki merné érinteni? Még azok az orvosok, pszichológusok sem, akik feltették az életüket a családterápiára. (Nemzetközi kongresszusukat a közelmúltban tartották Prágában.)

banásaink — eljátszva — akár szatirába is illenek. Mennyi vita forrása az, hogy a családban kinek mi legyen a szerepe? Ki dolgozik többet, jobban? Melyik az értékesebb munka? Melyiket honorálja inkább a társadalom? A táborlakók egyértelműen megfogalmazták — a férfiak is —, a női munka leértékelt. Ki ne lázadna ez ellen?! És természetesen ezt is a család sanyli meg.

De a beszélgetések során az is kiderült, a gyerekek szerepe sem tisztázott a családban. Általános a kényeztetés. A legtöbbször nehéz körülmények között gyerekeskedő szülők és a szétlötli is óvják a csimotájukat. Nem hogy a munkától! A gyerekek nem kapnak feladatokat, nincsenek testre szabott teendők Csupán egy

Latin-amerikanista kongresszus Szegeden

Az Európai Latin-amerikanista Történelem Társaságának (AHILA) nyolcadik kongresszusát Szegeden rendezik ezekben a napokban. A rendezés jogát két évvel ezelőtt, a társaság olaszországi kongresszusán kapta meg a JATE Anderle Ádám vezette Latin-Amerika-kutató csoportja. A tegnap megkezdődött konferenciára 31 országból közel kétszázan jöttek el, történészek, egyházi vezetők, hazai és külföldi publicisták.

Miként Kukovec György, a kongresszus főtitkára (az elnöki tisztelet Anderle Ádám tölti be) tájékoztatót, a fő téma: a vallás és a társadalom kapcsolata a latin-amerikai történelemben, 1492 és 1945 között. A kongresszus tudományos ülésein két szekcióban, nyolc szimpóziumon több mint száz előadás hangzik el. Az egyik szekcióban a gyarmati kor problémáival, a másikban pedig a XIX—XX. századi Latin-Amerika-történet kérdéseivel foglalkoznak, s ezen belül főként az egyház és a vallás belső fejlődését, valamint az egyház és a társ-

dalom kapcsolatának aspektusait tárgyalják.

A kongresszus tegnap délelőtt megnyitó ünnepséggel kezdődött, az MSZMP oktatási igazgatóságának épületében. Az ünnepség részeként a József Attila Tudományegyetem díszdoktorává fogadták Magnus Mörner és Francisco Morales Padron professzorokat, az 1970-ben megalakult AHILA alapító tagjait. Ezután megkezdődött az előadás-sorozat. A holnap esti programban Miklós Imre államtitkára a magyar egyházpolitika fejlődését mutatja be a kongresszus résztvevőinek. Pénteken a hivatalos program a nemzetközi társaság közgyűlésével folytatódik, amely tisztújításra kerül sor, és megvitatják a szervezeti szabályzatot; másrészt előkészületeket tesznek Amerika felfedezésének 500. évfordulójáról való tudományos megemlékezés megszervezésére. Ugyancsak itt tervezik meg a három év múlva esedékes, Sevilleben tartandó következő kongresszus programját is.

Zoltán Patricia

Házak „zöld overallban”?

„A természetes életmódhoz képest csak a mesterséges fény, főleg az elektromosan előállított világítás hozott drasztikus változást: a civilizáció növekedésével arányosan csökkent a naponta felfogott napfény-mennyiség... a hirtelen változásból biológiailag káros következmények származnak, hiszen a biológiai alkalmazkodás órája sokkal lassabban jár, mint a technológiai fejlődésé.” — olvashatjuk a November 7. Művelődési Házban tegnap megnyitott építészeti kiállítás egyik résztvevőjének, Kuba Gellért építésznek sorait. A probléma megoldására maga a tervező is „kísérletet tesz Szentendrén felépített „jurtaházaival”, amelyeknek fotóit szintén láthatják a bemutatón az érdeklődők.

Makettek a kiállításon

Környezetszennyezés, energiaválság, veszélyes anyagok, szmog — sokat hallott kifejezések. Legtöbbször azonban veszélyes gyáróriásokra, erőművekre, műtrágyahalmokra gondolunk elsősorban e fogalmak hallatán. De vajon milyen szerepe lehet az építészetnek, a házakat megrendelőeknek, a kertjét csinosító lakónak a problémák

megoldásában? Minden bizonylat igen jelentős. Legáltalában ezt példázta a „Hagyomány — építészet — természet” című kiállítás anyaga. Öt tervezőiroda — a miskolci Északterv, a Szolnokterv, a Pécsiterv, a Délterv és a Makona Építési Iroda —, valamint tizenegy egyéni alkotó kiállítása első-sorban a barátságos, természetes anyagok — a fa, a kő, a vályog, a réz, a szövetpapír — és a cserépkályha — felhasználásával készült épületek kiállításával mutatnak jó példát: így is lehet! Olyan építészeti törekvések kapnak helyet a tablókon, amelyek elve nem a „visz-sza” a természethez, hanem sokkal inkább az „előre” a természethez elgondolás. A legtöbb tervező most bemutatott alkotása sikeresen példázta a modern technika és a hagyományos építészet ötvöztetésének lehetőségeit és erőnyeit. Az organikus és népi építészeti elemek felhasználása mellett egyre nagyobb teret kap a tervezők fantáziájában a bioépítészeti elemek felhasználása. Milyen is valójában ez az új, a hatvanas években elindult irányzat? A legkülönbözőbb kutató- és tervezőcsoportok alapfelfogása abban megegyezik, hogy egy természetesebb, környezetkímélőbb építési módot szeretnének meghonosítani. Ennek érdekében igyekeznek egészségesebb életkörülményeket biztosítani, főleg természetes építőanyagokat használni, harmonikusan illeszkedni a biológiai környezethez, a mainál jobban hasznosítani a természetes energiaforrásokat, és a legkevesebb hulladékot, egészségtérmet kibocsátani.

Vajon mi a realitása ennek a ma még idillikus képeknek? Hiszen szélsőséges elgondolások is helyet kapnak a tervezők fantáziájában! Az NSZK-ban például

olyan házat is álmodtak a tervezők, amelynek építőanyaga csak fa és zöld növények! Az „épület” energiát termel, tisztítja a levegőt és gyümölcsöt érlel a lakói számára. A bioépítészet célja ilyen környezet létrehozása, amely „éppoly vitalizáló hatású és olyan ártalmatlan, mint az erdő!” Hasonló hazai kísérletekkel a tablókon is találkozhatunk. Az élő, „zöld overallba” bújtatott ház nagy szerepet játszik a bioépítészetben. A növényekkel befuttatott homlokzatok „energiatrafiként” működnek. A zöld felület hőszigetelése a szakemberek szerint tiszter jobb, mint a hagyományos, műszaki hőszigetelési megoldások. Nagy érdeklődésre tartható hát számot az újszegedi kiállítás. Nem kevésbé vonzóak azok az előadások, beszélgetések, amelyeket a kiállítás mellé szerveztek a népművelők. Tegnap, kedden este Makovec Imre az organikus építészet helyéről, szerepéről beszélgetett az érdeklődőkkel. Szeptember 15-én, kedden Tarján Gábor lesz a ház vendége, aki a hagyomány szerepét értelmezi mai építészetünkben. Két hét múlva kedden pedig Szász János tekinti át a bioépítészet hazai és külföldi eredményeit, gondjait.

R. G.

Bodzsár Erzsébet